

““ SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio „Respublika“ priedas

Sauliaus Venckaus nuotr.

Priekulėje gyvenančiai garsiai Žemaitijos pedagogei, kraštotyrininkei ir rašytojai Editai BARAUSKIENEI visuomet rūpėjo amžinosios vertybės, lietuvybė, dvasios ir žinių šviesa, spindinti nuo iškiliausių mūsų šalies istorijos ar kultūros asmenybių. Žinoma savosiomis knygomis apie Martyną Mažvydą, Abraomą Kulvietį, levą Simonaitę, visai neseniai išleido dar vieną - „Karūna žalčių karaliui“, kurioje papasakoja visą mūsų protėvių baltų istorinę kelionę, pradėdama nuo pirmųjų misionierių Adalberto ir Brunono misijų, o užbaigdama šlovinguoju Žalgirio mūšiu ir Žemaičių krikštu (1413 m.).

Žmoniškumas turėtų būti aukščiau

Tai, ką buvome užkariavę krauju svetimoje žemėje su svetima kalba, negrįžtamai praradome. Taip ir turėjo būti. Nes kažkodėlėjome prie Juodųjų, o ne Baltųjų vandenų. Į vokiečių nelaisvę atiduotos baltų gentys kalbą stengėsi išlaikyti. Tik ant išlaikytos kalbos pamato galėjo atsirasti lietuviškas katekizmas, giesmynas, žodynas, Šventasis Raštas - visa tai, ko žmogui reikia, nes žmogus juk ne tik duona yra gyvas.

Tai, ką gynėme krauju savo pačių žemėje XX a., apgynėme, tačiau dorovingo žmogaus savigarba neleidžia prašyti išmaldos už savo patirtą skausmą, netektį, atliktą darbą... Paprastai sakome - nemokėjome ir vis dar nemokame pasinaudoti tuo, ko nusipelnėme savo darbu, o šito išmokti reikės - niekur nedingsi. Kitaip viršų paims, o gal jau paėmė, prisitaikėliai karjeristai.

Gamtos dėsniai galioja ir žmonių giminei, bet žmoniškumas turėtų būti aukščiau jų.

- Man nerimą kelia klausimas: negi jau išmirė ir emigravo visi tie žmonės, kurie už rankų susiėmę stovėjo Baltijos kelyje? Neįtariate, kad gyvename tarsi po vieną?

- Visas baismus tas, kad savo nuomonei išreikšti nebėra jokių galimybių. Didesnė spaudos dalis tos priedermės atsisakė. Švietimo prievartos aparatas glūdi Švietimo ministerijos klerkų galvose. Jiems talkina Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, kuriam nieko nereikia iš mokyklinės programos išmesti levą Simonaitę, kuri savo stiliumi yra viena iš originaliausių Lietuvos - ne tik Klaipėdos krašto - rašytojų. Išmetus ją iš programos, XX amžiaus

pradžios literatūrinėje panoramoje Klaipėdos krašto regiono istorijoje ir kultūroje atsiveria balta paklodė. Rodos, kad 1918 ir 1923 metų įvykių, kurie įgalino Lietuvai prisijungti Klaipėdos kraštą, nė nebuvo. Ką apie to krašto švietuosius, kurie didvyriškai atlaikė 700 metų germanizaciją ir išlaikė lietuvių kalbą, žino minėto instituto mokslininkai ar švietimo ministro pavaduotojai? Viena švietimo ministro pavaduotoja, nieko nenučiuokianti apie Abraomą Kulvietį, klausia: „Kas jis toks? Gal žydas?“

Kas sugalvojo į mokyklų programą vietoj skaitymo, rašymo, pasakojimo įvesti interpretacijų metodą? Gerai pasikapstę atrastume, bet niekas nėra atsakingas. Tai vis mokslininkų iš to paties ar kito instituto prasimanymas, bet reikia prisiminti: kas tinka Saliamonui, tas visiškai netinka moksleiviui. Kodėl neatsižvelgiama į mokytojų nuomonę? Dabar gimnazistas gali sėkmingai baigti gimnaziją, neperskaitęs nė vienos knygos, o juk taip paprasta trimestro pabaigoje vertinant pridėti balą už užklasinį skaitymą ar jo nepridėti. Nuo kada ir kodėl skaitymo įgūdžiais ir visokiais projektais pradėjo rūpintis Kultūros, o ne Švietimo ministerija?

Mokykla yra atsiskyrusi nuo visuomenės ir nuo kultūros. Bibliotekininkai užsiima vaikų rikiavimu į eilę prie kompiuterių... Buvo pasklidusi kalba, kad mokykla turėtų užmezgti ryšį su kultūros žmonėmis, idant šie praplėstų mokinių, o kartu ir mokytojų akiratį. Ar Švietimo ministerija pasidomėjo, kaip tai vykdoma? Jie tik siunčia šūsnis anketų, kurias turi užpildyti mokytojai, tačiau ta buhalterija neturi jokio ryšio nei su švietimu, nei su auklėjimu, nei su kultūra. Kažin ar mero pavaduotojai, atsakingi už kultūrą, ar kultūros skyrių vedėjai per metus perskaito bent vieną knygą?.. Todėl jiems ir nerūpi knygų leidyba. Pinigai skiriamai menkaverčiams dalykams, kurie neturi išliekamosios vertės.

- Gal galėtumėte išvardyti šiandieniniam lietuviui tas svarbiausias vertybes, lietuvi darančias lietuviui?

- Svarbiausia, švenčiausia kiekvieno lietuvių gyvenimo misija - išlaikyti kalbą. Beje, verta pamąstyti, kodėl kalba buvo išlaikyta būtent Mažojoje Lietuvoje, kodėl būtent čia atsirado pirmoji lietuviška knyga, buvo išversta Biblija, parašyta lietuvių kalbos gramatika, lietuviškas giesmynas... Juk visa tai turėjo atsirasti Didžiojoje Lietuvoje! Kodėl visuomet Lietuvos diduomenė, visokie bajorai ir Vilniaus miesto grietinėlė visuomet nutautėja greičiausiai?..

Jei skubiai nebus atkreiptas dėmesys į lietuvių kalbos mokymo programų perorientavimą į vaikų mokymą skaityti, rašyti, pasakoti, skaityti grožinę literatūrą užklasinio skaitymo metu ir to paties nebus reikalaujama per stojamuosius egzaminus, pasekmės bus liūdnos. Gimtoji kalba be karo ir kolonizacijos turės užleisti savo pozicijas svetimoms kalboms... Ne pirmas kartas lietuvių kalbos istorijoje.

Tuokart galėsime liūdnai prisiminti seną ir garbingą lietuvių kalbą - kaip buvusią.

- Kokius „šachmatų ėjimus“ pateiktumėte atlikti valstybės galvoms? Net sovietų laikais žmonės buvo labiau motyvuoti, ryžtingesni ir stipresni, nei esame šiandien. Kuriuo gyvybiškai svarbiu laidu nebeteka srovė?

- Atsiradus partijoms, žmogaus vertę ar tinkamumą eiti pareigas nusveria ne jo dalykinis išmanymas ir sugebėjimai, o priklausymas vienai ar kitai partijai. Kas liūdniausia, kad ir tų partijų eiliniai neturi savo balso nei sprendimo galios. Jie pakels rankas taip, kaip jiems bus pasakyta, nors jie ir galvotų kitaip. Kaip tai įvardyti? Užgesinta pilietinė iniciatyva. Rankos pakėlimas patvirtina ne tai, ką galva galvoja. Tai gana pavojinga. Žmonės pasidaro kaip begalviai moliuskai.

Pilietiškai aktyvūs žmonės valdžios yra nemėgstami. Aš dalyvačiau keliose akcijose Lietuvos gamtai išsaugoti: kad nebūtų kertamas Kuršių nerijos miškas aerodromo statybai, kad nebūtų kertama Girulių giria Klaipėdos pajūryje naftos terminalo statybai, kad nebūtų toliau kertamas Pipirų ažuolynas, kad nebūtų kertamas Vingio parkas Priekulėje, dėl kurio išgelbėjimoėjome net į teismą... Ir įsigijome priešų ne tik iš valdžios pusės... Teismas buvo mums palankus, tačiau rajono deputatai, įtraukę žmones į parašų rinkimo akciją, organizavo per laikraštį šmeižto akcijas, nors mes buvome teisūs. Kol kas Vingio parko ažuolai, uosiai ir liepos gali stovėti ramūs, bet ar ilgai, tai jau kitas klausimas.

Žmonės negerbia teismo - nei valdžios vyrai, nei eiliniai piliečiai. Tai pavojinga. Klaipėdos krašte teismas buvo gerbiamas nuo senų senovės. O jei žmonės jautė, kad jų teisės trypiamos, tuokart baudžiauninkai susiorganizuodavo priešintis net šakėmis, kol baudžiava buvo panaikinta. O kaip yra šiandien?

- Ką manote apie ES darinį?

- Tas pasirinkimas tuometinėmis, o ir šiandieninėmis sąlygomis buvo neišvengiamas. Mūsų vagnas buvo prijungtas prie ES traukinio ir įstatytas į ES vėžes. Mes pasirinkome kryptį į Vakarus, o ne į Rytus ir sėkmingai riedame į globalizuotą kapitalizmą.

Kita vertus - esame europiečiai ir to nereikia bijoti. O tuo, kad esame lietuviai, privalome didžiuti. Turime laikytis bendražmogisčių vertybių ir būti aktyviais piliečiais, laikytis įstatymų ir reikalauti, kad mūsų orumas nebūtų žeminamas. Kas pirmas turėjo sureaguoti, kad išmokos nedirbant mūsų sąlygomis bus žalingos? Tai Žemės ūkio ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Žmogus, gaunantis pinigus už pievų nušienavimą, niekad nesakys, kad man tų pinigų nereikia. Jų reikia už kurą ir už darbą. Bėda ta, kad lietuviška žemė neturi savo tikrosios kainos. Supirkėjai pigiai superka, jos nedirba, o atėjus laikui tikisi gauti milijoną. Vėl reikia sukti galvą, kad taip neatsitiktų.

ŽALGIRIS

Nr. 212

Rimvydas STANKEVIČIUS „Respublikos“ žurnalistas

Kviečiame Lietuvą suvienijusį karalių Mindaugą pašlovinusių rašytojų pasikalbėti apie šių laikų Lietuvą - jos rūpesčius ir grėsmes.

- Neįtariate nuoskaudos, kad tuo, ką per kraujus mūsų tautai pavyko išsaugoti, šiandien neįstengiamė (nenorime) pasinaudoti?..

- Gerus ar blogus laikus nulemia žmonės. Lūžio metu valstybės likimą nulemia, kas atsiduria jos priešakyje. Idealistai yra linkę galvą guldyti už tėvynės laisvę, o materialistai tik ir laukia patogaus momento, kai galės pasinaudoti pergales vaisiais. Kodėl idealistai nėra linkę imtis valdžios? Gal dėl to, kad bijo atsakomybės? Jie numano, kad susitelkus pakelti žmones trumpalaikėi bangai, mitingui ar Baltijos keliui yra įmanoma, bet keisti žmonių mąstymą, išlaikyti apimtus ilgalaikio dvasinio pakilimo, kai trūksta šio ar to, yra sunku.

Vaikus nuo mokyklos dienų per mokyklinės programas reikėtų mokyti vyduškos dvasios, kaip kovoti su pagundomis, įvairiais norais, kaip saugoti dieviškąją valią savo širdyje ir dvasioje, kurią praradus ar atstūmus jokios mokslinės programos alkoholikams ir narkomanams gydyti nepagelbės.

Kai švietimas neapsimoka, ateina tamsa

Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto posėdyje paskelbti gsdinantys skaičiai - trečdalis abiturientų, pernai laikusių valstybinį lietuvių kalbos egzaminą, už raštingumą gavo nulį balų. Konstatuota, kad neratštingumas tampa valstybės problema. Kaip Lietuvos valstybė atsidiūrė prie bedugnės?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDEJIMO apskritojo stalo diskutavo akademikas Jonas GRIGAS, Seimo narė, buvusi kandidatė į švietimo ministrus Virginija BALTRAITIENĖ, Varėnos rajono Matuizų vidurinės mokyklos lietuvių kalbos mokytoja Vilma PAVALKIENĖ ir filosofas Vytautas RUBAVIČIUS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: 30 proc. mūsų abiturientų neišlaiko lietuvių kalbos egzamino...

J.GRIGAS: Smarkiai kintančioje visuomenėje išsilavinimas galbūt labiau negu bet kada yra reikalingas, nes jis leidžia prisitaikyti prie visuomenės dėsniių, atskleisti savo gebėjimus. O gimtosios kalbos mokėjimas yra humanitarinio išsilavinimo esminis dalykas.

Beveik penkis dešimtmečius mokydamos studentus, atėjusius iš mokyklų, pastebėjau, kad neratštingų žmonių daugėja. Nemokančiųjų gimtosios kalbos buvo ir anksčiau, bet sovietiniais laikais jų buvo vienetai, o dabar - jau beveik dauguma.

Vilniaus universiteto Fizikos fakultete aš bene vienintelis bariu studentus sakdamas, kad jie negali kontrolinio darbo puslapyje dy daryti 15 ar net 17 klaidų. Aš tas klaidas taisydavau, bet visimano kolegos sakydavov: „Na, mes čia ne lituanistai, čia mokyklos reikalas“.

Tokie žmonės, kurie iš mokyklos ateina neratštingi, nemokėdami gimtąja kalba parašyti vieno puslapio rašto, vėliau nemoka įforminti savo laboratorinių darbų ataskaitos, nemoka parašyti kursinio, diplominio darbo, pagaliau nemoka parašyti disertacijos jokia kalba.

Reikia arba tuos žmones barti, arba klaidas taisyti, arba jas palikti. Susidarv tragiška situacija, kai diplominis darbas, kurį skaito valstybinė komisija, parašytas neratštingai.

Mokyklose fizikai, chemikai sakov: „Mes čia fiziką, chemiją mokome, mes nemokome lietuvių kalbos“. Jie net nepastebi, kad formulės neskiriamos ženklais, o formulę lek užrašoma mintis, nekreipia dėmesio, kad nerašomos nosinės, neskiriami šaltiniai sakiniai nuo pagrindinių.

Vėliau, baigę mokyklą, žmonės taip pat daro ir universitete. Paskui jie įseina į Vyriausybę, tampa Sei-

anas dalykas - turbūt politika ir suformavo aplinką, kurioje vaikas girdi, mato, kokia yra kalbos kultura. Jei šeima yra tvarkinga, tėvai yra rašę, skaitę knygas, kultūringai kalbėję, ne tik kad nesikeikdami, bet ir nevertodami vertinių iš rusų ar kitokios kalbos, tai ir vaikai bus lengviau. Nuėjus į mokyklą jam bus daug lengviau išmokti visas taisykles ir taisyklingai kalbėti.

Neretai girdime, kaip Seimo nariai, ministrai kalbėdami vartojungtuką kad su bendratimi: „kad eiti“, „kad daryti“. Jau septynmetėje mokykloje išmokau, kad lietuvių kalboje kad su bendratimi nevertojama. Čia vertimas iš rusų kalbos, taigi tie žmonės kalba jau lietuviškai, bet dar mąstov rusiškai.

JAKAVONIS: 30 proc. mūsų abiturientų neišlaiko lietuvių kalbos egzamino...

J.GRIGAS: Smarkiai kintančioje visuomenėje išsilavinimas galbūt labiau negu bet kada yra reikalingas, nes jis leidžia prisitaikyti prie visuomenės dėsniių, atskleisti savo gebėjimus. O gimtosios kalbos mokėjimas yra humanitarinio išsilavinimo esminis dalykas.

Beveik penkis dešimtmečius mokydamos studentus, atėjusius iš mokyklų, pastebėjau, kad neratštingų žmonių daugėja. Nemokančiųjų gimtosios kalbos buvo ir anksčiau, bet sovietiniais laikais jų buvo vienetai, o dabar - jau beveik dauguma.

Vilniaus universiteto Fizikos fakultete aš bene vienintelis bariu studentus sakdamas, kad jie negali kontrolinio darbo puslapyje dy daryti 15 ar net 17 klaidų. Aš tas klaidas taisydavau, bet visimano kolegos sakydavov: „Na, mes čia ne lituanistai, čia mokyklos reikalas“.

Tokie žmonės, kurie iš mokyklos ateina neratštingi, nemokėdami gimtąja kalba parašyti vieno puslapio rašto, vėliau nemoka įforminti savo laboratorinių darbų ataskaitos, nemoka parašyti kursinio, diplominio darbo, pagaliau nemoka parašyti disertacijos jokia kalba.

Reikia arba tuos žmones barti, arba klaidas taisyti, arba jas palikti. Susidarv tragiška situacija, kai diplominis darbas, kurį skaito valstybinė komisija, parašytas neratštingai.

Mokyklose fizikai, chemikai sakov: „Mes čia fiziką, chemiją mokome, mes nemokome lietuvių kalbos“. Jie net nepastebi, kad formulės neskiriamos ženklais, o formulę lek užrašoma mintis, nekreipia dėmesio, kad nerašomos nosinės, neskiriami šaltiniai sakiniai nuo pagrindinių.

Vėliau, baigę mokyklą, žmonės taip pat daro ir universitete. Paskui jie įseina į Vyriausybę, tampa Sei-

anas parašyta „gimtoji kalba“, daugiau nieko. Į Seimą patekusiems asmenims padėjėjai reikalingi turbūt ne dėlto, kad jie moka lietuvių kalbą. Niekas net nepatikrino, kaip mes mokeikdami, bet ir nevertodami vertinių iš rusų ar kitokios kalbos, tai ir vaikai bus lengviau. Nuėjus į mokyklą jam bus daug lengviau išmokti visas taisykles ir taisyklingai kalbėti.

Neretai girdime, kaip Seimo nariai, ministrai kalbėdami vartojungtuką kad su bendratimi: „kad eiti“, „kad daryti“. Jau septynmetėje mokykloje išmokau, kad lietuvių kalboje kad su bendratimi nevertojama. Čia vertimas iš rusų kalbos, taigi tie žmonės kalba jau lietuviškai, bet dar mąstov rusiškai.

JAKAVONIS: 30 proc. mūsų abiturientų neišlaiko lietuvių kalbos egzamino...

J.GRIGAS: Smarkiai kintančioje visuomenėje išsilavinimas galbūt labiau negu bet kada yra reikalingas, nes jis leidžia prisitaikyti prie visuomenės dėsniių, atskleisti savo gebėjimus. O gimtosios kalbos mokėjimas yra humanitarinio išsilavinimo esminis dalykas.

Beveik penkis dešimtmečius mokydamos studentus, atėjusius iš mokyklų, pastebėjau, kad neratštingų žmonių daugėja. Nemokančiųjų gimtosios kalbos buvo ir anksčiau, bet sovietiniais laikais jų buvo vienetai, o dabar - jau beveik dauguma.

Vilniaus universiteto Fizikos fakultete aš bene vienintelis bariu studentus sakdamas, kad jie negali kontrolinio darbo puslapyje dy daryti 15 ar net 17 klaidų. Aš tas klaidas taisydavau, bet visimano kolegos sakydavov: „Na, mes čia ne lituanistai, čia mokyklos reikalas“.

Tokie žmonės, kurie iš mokyklos ateina neratštingi, nemokėdami gimtąja kalba parašyti vieno puslapio rašto, vėliau nemoka įforminti savo laboratorinių darbų ataskaitos, nemoka parašyti kursinio, diplominio darbo, pagaliau nemoka parašyti disertacijos jokia kalba.

Reikia arba tuos žmones barti, arba klaidas taisyti, arba jas palikti. Susidarv tragiška situacija, kai diplominis darbas, kurį skaito valstybinė komisija, parašytas neratštingai.

Mokyklose fizikai, chemikai sakov: „Mes čia fiziką, chemiją mokome, mes nemokome lietuvių kalbos“. Jie net nepastebi, kad formulės neskiriamos ženklais, o formulę lek užrašoma mintis, nekreipia dėmesio, kad nerašomos nosinės, neskiriami šaltiniai sakiniai nuo pagrindinių.

Vėliau, baigę mokyklą, žmonės taip pat daro ir universitete. Paskui jie įseina į Vyriausybę, tampa Sei-

anas parašyta „gimtoji kalba“, daugiau nieko. Į Seimą patekusiems asmenims padėjėjai reikalingi turbūt ne dėlto, kad jie moka lietuvių kalbą. Niekas net nepatikrino, kaip mes mokeikdami, bet ir nevertodami vertinių iš rusų ar kitokios kalbos, tai ir vaikai bus lengviau. Nuėjus į mokyklą jam bus daug lengviau išmokti visas taisykles ir taisyklingai kalbėti.

Neretai girdime, kaip Seimo nariai, ministrai kalbėdami vartojungtuką kad su bendratimi: „kad eiti“, „kad daryti“. Jau septynmetėje mokykloje išmokau, kad lietuvių kalboje kad su bendratimi nevertojama. Čia vertimas iš rusų kalbos, taigi tie žmonės kalba jau lietuviškai, bet dar mąstov rusiškai.

JAKAVONIS: 30 proc. mūsų abiturientų neišlaiko lietuvių kalbos egzamino...

J.GRIGAS: Smarkiai kintančioje visuomenėje išsilavinimas galbūt labiau negu bet kada yra reikalingas, nes jis leidžia prisitaikyti prie visuomenės dėsniių, atskleisti savo gebėjimus. O gimtosios kalbos mokėjimas yra humanitarinio išsilavinimo esminis dalykas.

Beveik penkis dešimtmečius mokydamos studentus, atėjusius iš mokyklų, pastebėjau, kad neratštingų žmonių daugėja. Nemokančiųjų gimtosios kalbos buvo ir anksčiau, bet sovietiniais laikais jų buvo vienetai, o dabar - jau beveik dauguma.

Vilniaus universiteto Fizikos fakultete aš bene vienintelis bariu studentus sakdamas, kad jie negali kontrolinio darbo puslapyje dy daryti 15 ar net 17 klaidų. Aš tas klaidas taisydavau, bet visimano kolegos sakydavov: „Na, mes čia ne lituanistai, čia mokyklos reikalas“.

Tokie žmonės, kurie iš mokyklos ateina neratštingi, nemokėdami gimtąja kalba parašyti vieno puslapio rašto, vėliau nemoka įforminti savo laboratorinių darbų ataskaitos, nemoka parašyti kursinio, diplominio darbo, pagaliau nemoka parašyti disertacijos jokia kalba.

Reikia arba tuos žmones barti, arba klaidas taisyti, arba jas palikti. Susidarv tragiška situacija, kai diplominis darbas, kurį skaito valstybinė komisija, parašytas neratštingai.

Mokyklose fizikai, chemikai sakov: „Mes čia fiziką, chemiją mokome, mes nemokome lietuvių kalbos“. Jie net nepastebi, kad formulės neskiriamos ženklais, o formulę lek užrašoma mintis, nekreipia dėmesio, kad nerašomos nosinės, neskiriami šaltiniai sakiniai nuo pagrindinių.

Vėliau, baigę mokyklą, žmonės taip pat daro ir universitete. Paskui jie įseina į Vyriausybę, tampa Sei-

anas parašyta „gimtoji kalba“, daugiau nieko. Į Seimą patekusiems asmenims padėjėjai reikalingi turbūt ne dėlto, kad jie moka lietuvių kalbą. Niekas net nepatikrino, kaip mes mokeikdami, bet ir nevertodami vertinių iš rusų ar kitokios kalbos, tai ir vaikai bus lengviau. Nuėjus į mokyklą jam bus daug lengviau išmokti visas taisykles ir taisyklingai kalbėti.

Neretai girdime, kaip Seimo nariai, ministrai kalbėdami vartojungtuką kad su bendratimi: „kad eiti“, „kad daryti“. Jau septynmetėje mokykloje išmokau, kad lietuvių kalboje kad su bendratimi nevertojama. Čia vertimas iš rusų kalbos, taigi tie žmonės kalba jau lietuviškai, bet dar mąstov rusiškai.

JAKAVONIS: 30 proc. mūsų abiturientų neišlaiko lietuvių kalbos egzamino...

J.GRIGAS: Smarkiai kintančioje visuomenėje išsilavinimas galbūt labiau negu bet kada yra reikalingas, nes jis leidžia prisitaikyti prie visuomenės dėsniių, atskleisti savo gebėjimus. O gimtosios kalbos mokėjimas yra humanitarinio išsilavinimo esminis dalykas.

Beveik penkis dešimtmečius mokydamos studentus, atėjusius iš mokyklų, pastebėjau, kad neratštingų žmonių daugėja. Nemokančiųjų gimtosios kalbos buvo ir anksčiau, bet sovietiniais laikais jų buvo vienetai, o dabar - jau beveik dauguma.

Vilniaus universiteto Fizikos fakultete aš bene vienintelis bariu studentus sakdamas, kad jie negali kontrolinio darbo puslapyje dy daryti 15 ar net 17 klaidų. Aš tas klaidas taisydavau, bet visimano kolegos sakydavov: „Na, mes čia ne lituanistai, čia mokyklos reikalas“.

Tokie žmonės, kurie iš mokyklos ateina neratštingi, nemokėdami gimtąja kalba parašyti vieno puslapio rašto, vėliau nemoka įforminti savo laboratorinių darbų ataskaitos, nemoka parašyti kursinio, diplominio darbo, pagaliau nemoka parašyti disertacijos jokia kalba.

Reikia arba tuos žmones barti, arba klaidas taisyti, arba jas palikti. Susidarv tragiška situacija, kai diplominis darbas, kurį skaito valstybinė komisija, parašytas neratštingai.

Mokyklose fizikai, chemikai sakov: „Mes čia fiziką, chemiją mokome, mes nemokome lietuvių kalbos“. Jie net nepastebi, kad formulės neskiriamos ženklais, o formulę lek užrašoma mintis, nekreipia dėmesio, kad nerašomos nosinės, neskiriami šaltiniai sakiniai nuo pagrindinių.

Vėliau, baigę mokyklą, žmonės taip pat daro ir universitete. Paskui jie įseina į Vyriausybę, tampa Sei-

anas parašyta „gimtoji kalba“, daugiau nieko. Į Seimą patekusiems asmenims padėjėjai reikalingi turbūt ne dėlto, kad jie moka lietuvių kalbą. Niekas net nepatikrino, kaip mes mokeikdami, bet ir nevertodami vertinių iš rusų ar kitokios kalbos, tai ir vaikai bus lengviau. Nuėjus į mokyklą jam bus daug lengviau išmokti visas taisykles ir taisyklingai kalbėti.

Neretai girdime, kaip Seimo nariai, ministrai kalbėdami vartojungtuką kad su bendratimi: „kad eiti“, „kad daryti“. Jau septynmetėje mokykloje išmokau, kad lietuvių kalboje kad su bendratimi nevertojama. Čia vertimas iš rusų kalbos, taigi tie žmonės kalba jau lietuviškai, bet dar mąstov rusiškai.

JAKAVONIS: 30 proc. mūsų abiturientų neišlaiko lietuvių kalbos egzamino...

J.GRIGAS: Smarkiai kintančioje visuomenėje išsilavinimas galbūt labiau negu bet kada yra reikalingas, nes jis leidžia prisitaikyti prie visuomenės dėsniių, atskleisti savo gebėjimus. O gimtosios kalbos mokėjimas yra humanitarinio išsilavinimo esminis dalykas.

Beveik penkis dešimtmečius mokydamos studentus, atėjusius iš mokyklų, pastebėjau, kad neratštingų žmonių daugėja. Nemokančiųjų gimtosios kalbos buvo ir anksčiau, bet sovietiniais laikais jų buvo vienetai, o dabar - jau beveik dauguma.

Vilniaus universiteto Fizikos fakultete aš bene vienintelis bariu studentus sakdamas, kad jie negali kontrolinio darbo puslapyje dy daryti 15 ar net 17 klaidų. Aš tas klaidas taisydavau, bet visimano kolegos sakydavov: „Na, mes čia ne lituanistai, čia mokyklos reikalas“.

Tokie žmonės, kurie iš mokyklos ateina neratštingi, nemokėdami gimtąja kalba parašyti vieno puslapio rašto, vėliau nemoka įforminti savo laboratorinių darbų ataskaitos, nemoka parašyti kursinio, diplominio darbo, pagaliau nemoka parašyti disertacijos jokia kalba.

Reikia arba tuos žmones barti, arba klaidas taisyti, arba jas palikti. Susidarv tragiška situacija, kai diplominis darbas, kurį skaito valstybinė komisija, parašytas neratštingai.

Mokyklose fizikai, chemikai sakov: „Mes čia fiziką, chemiją mokome, mes nemokome lietuvių kalbos“. Jie net nepastebi, kad formulės neskiriamos ženklais, o formulę lek užrašoma mintis, nekreipia dėmesio, kad nerašomos nosinės, neskiriami šaltiniai sakiniai nuo pagrindinių.

Vėliau, baigę mokyklą, žmonės taip pat daro ir universitete. Paskui jie įseina į Vyriausybę, tampa Sei-

čiuoti, perdėlioti mokytojų valandą. Darėme daugybę priežiūros darbų, vieni kitus paverdami, vieni jausdamiesi labiau prižiūrintys, kiti - prižiūrimi. Ir ką mes gavome? Gavome nepaprastai žemą mokytojo statusą.

Nebuvo nei deramo atlyginimo, nei jaučiamo mokytojo svorio, kad visuomenė jaustų, jog mokytojas Lietuvos valstybėje yra pagrindinė figūra, kad nuo jo priklausv tautos ateitis.

Nuo mokytojo priklausv ir kultūros ateitis, nes švietimo sistema yra kultūros sistemos stuburas. Jei nėra švietimo sistemos, nacionalinė kultura pradeda irti ir tampa kultūriniiu produktu, gamyba.

Mokinys gali paklausti, kam jam reikalinga lietuvių kalba, jeigu jis ruošiuosi studijuoti kitur, jeigu jam reikalingesnė anglų ar vokiečių kalba dėl susizinojimo, vadamosios komunikacijos. Kai jam jau kyla toks klausimas, o jis neišvenigiamai kyla, tai rodo, kad su sistema yra nepaprastai blogai. Mes taip pat galime klausti, kam mums reikia mlylėti tėvus.

Yra klausimų, kurių negalima net klausti. Tai turi būti įsisąmoninta augant. Gimtoji kalba ir gimtoji kultura yra egzistencialiniai mūsų savasties dalykai.

Arba mes išsaugome savastį, kuri skiriasi nuo kitų savasčių, taip pat gerbtinų latvių, lenkų, žydų, arba mes neišsaugome savasties, mokėdami tik komunuoti, galėdami iš esmės gyventi bet kur, tarsi pasaulio piliečiai.

Vienaip ar kitaip, turime supatraukome, kai suzinome, kad mūsų vaikai yra Fizikos, Istorijos ar Filologijos fakultete. Filologijos fakultete atsidarv vaikų, kurių raštingumas nėra didelis.

Visos socialinės problemos, pati visuomeninė atmosfera, šeimos pokyčiai, kompiuterizacija, be jokios abejonės, turi įtakos. Pagaliau reklamomis, kur vaikai žiūri sukišę veidus, įkalama tai, kas nevertotina, kas prastai, klaidingai parašyta.

Vienaip ar kitaip, turime supatraukome, kai suzinome, kad mūsų vaikai yra Fizikos, Istorijos ar Filologijos fakultete. Filologijos fakultete atsidarv vaikų, kurių raštingumas nėra didelis.

Visos socialinės problemos, pati visuomeninė atmosfera, šeimos pokyčiai, kompiuterizacija, be jokios abejonės, turi įtakos. Pagaliau reklamomis, kur vaikai žiūri sukišę veidus, įkalama tai, kas nevertotina, kas prastai, klaidingai parašyta.

Vienaip ar kitaip, turime supatraukome, kai suzinome, kad mūsų vaikai yra Fizikos, Istorijos ar Filologijos fakultete. Filologijos fakultete atsidarv vaikų, kurių raštingumas nėra didelis.

Visos socialinės problemos, pati visuomeninė atmosfera, šeimos pokyčiai, kompiuterizacija, be jokios abejonės, turi įtakos. Pagaliau reklamomis, kur vaikai žiūri sukišę veidus, įkalama tai, kas nevertotina, kas prastai, klaidingai parašyta.

Vienaip ar kitaip, turime supatraukome, kai suzinome, kad mūsų vaikai yra Fizikos, Istorijos ar Filologijos fakultete. Filologijos fakultete atsidarv vaikų, kurių raštingumas nėra didelis.

Visos socialinės problemos, pati visuomeninė atmosfera, šeimos pokyčiai, kompiuterizacija, be jokios abejonės, turi įtakos. Pagaliau reklamomis, kur vaikai žiūri sukišę veidus, įkalama tai, kas nevertotina, kas prastai, klaidingai parašyta.

Vienaip ar kitaip, turime supatraukome, kai suzinome, kad mūsų vaikai yra Fizikos, Istorijos ar Filologijos fakultete. Filologijos fakultete atsidarv vaikų, kurių raštingumas nėra didelis.

Visos socialinės problemos, pati visuomeninė atmosfera, šeimos pokyčiai, kompiuterizacija, be jokios abejonės, turi įtakos. Pagaliau reklamomis, kur vaikai žiūri sukišę veidus, įkalama tai, kas nevertotina, kas prastai, klaidingai parašyta.

Vienaip ar kitaip, turime supatraukome, kai suzinome, kad mūsų vaikai yra Fizikos, Istorijos ar Filologijos fakultete. Filologijos fakultete atsidarv vaikų, kurių raštingumas nėra didelis.

Visos socialinės problemos, pati visuomeninė atmosfera, šeimos pokyčiai, kompiuterizacija, be jokios abejonės, turi įtakos. Pagaliau reklamomis, kur vaikai žiūri sukišę veidus, įkalama tai, kas nevertotina, kas prastai, klaidingai parašyta.

čiusios po didelius rajonus. Kaip tuos vaikus atsiveiči? Buvo gražios idėjos, bet viskas atsiriėmė į pinigus.

G.JAKAVONIS: Jei prisikeltų dabar kunigaikštis Gediminas, kiek lietuviškų užrašų jis perskaitytų nuo Gedimino kalno nuėjęs iki Seimo?

VRUBAVIČIUS: Gedimino prospektas yra statytas caro valdžios. Mes gyvename net nesuvokdami to palikimo, kurį turėtume gerbti. Iš praeties suvokimo ir įsipareigojimo praėičiai kyla savirėšitai atiduodame liberalams. Nesvarbu kaip, svarbu, kad tik kas nors prisijungtų prie koalicijos. Ir švietimo sistema bus atiduota. Jeigu tik pareikalavsi, ir Kultūros ministerija taip pat bus atiduota.

Švietimas - tai žmonių auklėjimo pagrindas. Ar mes juos auklėsime taip, kad tai būtų pavieniai atominiai žmonės, neturintys nei sąsajų, nei bendrų interesų? Ir mes šitai atiduodame liberalams. Nesvarbu kaip, svarbu, kad tik kas nors prisijungtų prie koalicijos. Ir švietimo sistema bus atiduota. Jeigu tik pareikalavsi, ir Kultūros ministerija taip pat bus atiduota.

Tuos du dalykus, kurie yra esminiai valstybei ir tautai, mes atiduodame bet kam, tai kodėl mes tada stebimės?

Labai greitai ir švietimo, ir sveikatos apsaugos sistema mes pavertėme paslaugų teikimo, verslo modeliais.

Teko dalyvauti įvairiuose susirinkimuose su mokytojais. Kai atvirai paklausai, kas mokytoju yra svarbiau - mokinys ar krepselis, atsakymas labai aiškus, ir jis labai bausis. Mokytojai patys suvokia, kad tai yra kažkas iškreipta. Bet ne jie sukūrė tą situaciją.

Galima sakyti, kad pasaulis kuria tą situaciją, bet mes, kaip politikai arba kaip kultūros žmonės, veikdami pasauli, turime suvokti kylančias grėsmes ir daugelį dalykų suvokti kaip iššūkius.

Jeigu yra tendencija krepseliuozuoti, tai mes turime tai tendencijai, kur reikia, pasipriešinti. Viena yra teikti paslaugas ir visai kas kita yra auklėti. Auklėjimas negali būti paslaugų teikimas, kaip ir meilė, bet yra meilės paslaugas.

Dabar pagrindinis aukštosios mokyklos rūpestis yra demografinis duobė, kaip priimti užsieniečius, nes mums reikalingi pinigai. Visos sistemos rūpestis - aptarnauti, teikti paslaugas kitiems, kas tik čia atvažiuos. O kur čia mūsų nacionalinė kultura?

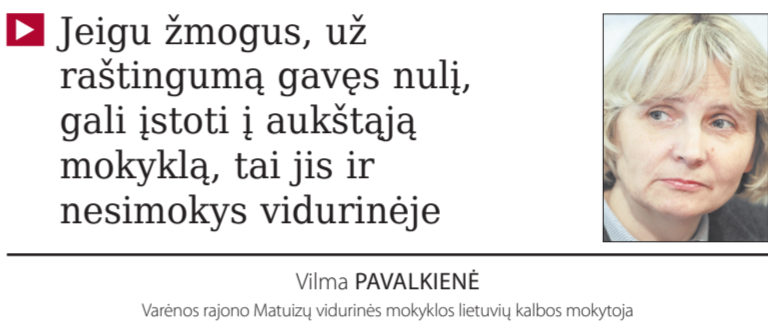
Globaliai ekonomikai jokie tautiškumai nėra svarbūs, bet paslaugose nėra betaučių žmonių - tai toks būtų paprastas atsakymas vaikui. Gal tu nori būti kitoks, bet kiti yra užėmę savo žemę ir jie tavęs neįsileis. Tu gali išmokti bet kokias kalbas, ir kalbų tikrai reikia mokytis. Senosios programos buvo šiaip jau nacionalesnės ir ekonomiškesnės. Mes prikiūrėme labai daug įvairiausių papildinių, kurie tikrai trukdov mokymui ir auklėjimui. Vėlgi yra daug darbo, kaip viską išvalyti, sustyguoti paprastą mokytojo darbą, kaip atsikratyti nereikalingos perteklinės priežiūros.

Mes, lietuviai, neseniai pakilė nuo žagrės, iš valstiečių, labai esame linke kurti priežiūros sistemos. Mes mažai turime ekonomistų, bet labai daug buhalterių. Ir didžiausia bėda, kai buhalteriai tampa politikais.

Mes neturime jokių tikslų, jokių prioritetų, tai nesistebėkime, kad lenkai, vykdydami tam tikrą politiką, tampa didėle bėda valstybei. Kodėl? Todėl, kad jie tampa Lenkijos valstybės atstovais Lietuvoje.

Mes visi labai aiškiai turime pripažinti, kad lenkų, kurie yra čia gimę, tikroji Tėvynė nėra Lenkija. Jų Tėvynė yra čia.

Jeigu mes vykdytume lietuviybės tvirtinimo politiką, nekiltų jokių problemų su lenkais, nes ir lenkai, ir kitos tautinės bendruomenės labai aiškiai matytų valstybinį požiūrį, ir jiems tas valstybės tvir-

Vilma PAVALKIENĖ
Varėnos rajono Matuizų vidurinės mokyklos lietuvių kalbos mokytoja

Jeigu žmogus, už raštingumą gavęs nulį, gali įstoti į aukštąją mokyklą, tai jis ir nesimokys vidurinėje

Stokojama loginio mąstymo mokykloje, paskui ir universitete, toliau žengiant visuomenės keliais.

Man keista žiūrėti ir ima savotiškas pavydas, kad iš rusiškų mokyklų žmonės ateina raštingesni. Jie geriau moka ir lietuviškai rašyti, ir mąstyti.

Mūsų tautinė mokykla žengė žingsni atgal. Visi su nostalgija žvelgiamo į prieškarinio mokyklą. Juk mokytojai tuomet buvo individualybės. Visuomenėje jie buvo geriau vertinami už daugelį kitų.

Daug kartų esu viešai sąkęs ir rašęs: jeigu mokytojai ir gydytojai gauna mažesnius atlyginimus ir visuomenėje yra mažiau vertinami nei teisininkai, teisėjai, prokurorai, tai mes kuriame kriminalinę visuomenę.

G.JAKAVONIS: Ar jums neatrodo, kad tas lūžis įvyko švietimo ir mokslo ministro tapus Algirdui Monkevičiumi? Nemanau, kad tuo metu jis buvo savarankiškas ministras. Būtent tuo metu švietimas tapo paslauga, atsirado vadinamieji krepseliai, sklido liberalus požiūris iš Amerikos.

VBALTRAITIENĖ: Konstitucijoje parašyta, kad vidurinis išsilavinimas, kai vaikas turi mokytis iki 16 metų, privalomas. Tai negali būti paslauga, o dabar tai virto verslu. Dėl vaiko, nesvarbu, kokio jis yra lygio, pašėmasi, kad jis tuo ilgiau mokytųsi, nes mokykla kitaip neišilaukys.

Liberalizmu galime grįsti tam tikrus ekonominius dėsnius - žmogus gali pasirinkti, kur kokią duoną pirkti, o čia yra išsilavinimas, ir jis privalomas. Kiekviena tauta yra gyva tiek, kiek ji sugeba žmones turėti išsilavinusius ir kiek turi savo kalbą.

Jeigu prarandi kalbą, valstybė liks, tik tautos toje valstybėje gali nelikti.

Pradėdame taikyti verslo dėsnius ten, kur turi būti privaloma ir labai aiški valstybės politika. Negali viena ar kita atėjusi valdžia pradėti eksperimentuoti. Važiavome pasirašyti tam tikrų susitarimų dėl energetikos strategijos, bet niekur nepasirašėme dėl lietuvių kalbos ateities, nepasirašėme jokios strategijos dėl lietuvių kultūros.

Tikrai nesu už tai, kad užsidarytume tarp keturių sienų, kad valstybė gyventų tiktai su savo kalba, su

Vytautas RUBAVIČIUS
Filosofas

Mes mažai turime ekonomistų, bet labai daug buhalterių. Ir didžiausia bėda, kai buhalteriai tampa politikais

Atrodo, kaime ką tik baigėsi karas arba vėtra

Liko vieni metai iki draudimo parduoti žemę užsieniečiams panaikinimo. Dauguma Lietuvos šviesuolių mano, kad, įteisinus žemės pardavimą užsieniečiams, ne tik Lietuvos kaimui, bet ir Lietuvos laisvei būtų užrastas didžiulis akmuo. Gal net ilgiam amžiams. O juk mūsų žemė - didžiausia nacionalinė vertybė po žmonių.

Visuomenininkas, profesorius, agrarinių mokslų daktaras Antanas SVIRSKIS įsitikinęs, kad išgelbėti kaimą dar galime, tik reikia pasitelkti protą, mokslą ir nubrėžti Lietuvos viziją.

R Dalia BYČIENĖ
„Respublikos“ žurnalistė

- Tie, kurie siūlo kuo greičiau leisti žemę parduoti užsieniečiams, aiškina, kad žemė yra paprasčiausia prekė. Ar tikrai taip?

- Tie žmonės, kurie taip mąsto, matyt, nieko bendro nėra turėję su žeme. Žemė - tai pats brangiausias tautos turtas, gamybos priemonė. Jokiu būdu ne prekė. Žemės tikrai niekas nepavogs, nesudegins. Tikamai naudojama, žemė gali tarnauti mūsų palikuonims, kaip tarnauja mums.

Virš mūsų pakibo materializmo banga. Norime viską parduoti, net savo kalbą. Ne parduoti išauginus, bet parduoti einant į kompromisus. Per tūkstantį metų Lietuva ne kartą buvo praradusi nepriklausomybę ir laisvę, bet savo žemių svetimtaučiams nepardavinėjo. Jeigu parduosime žemę, ką po to parduosime? Mamą, uošvę, vaikus, tėvų kapus?

Kai nėra pardavėjų, nėra ir pirkėjų. O pas mus užsienio ir vietiniai pirkėjai, pajutę pardavimo tvaiką, kaip vanagai galandą nagus. Daug kas prisipirko žemės palei Vilnių, Kauną, o dabar ir patys nebežino, ką su ta žeme daryti. Jie, aišku, labiausiai laukia draudimo panaikinimo.

Tik laiko klausimas, kai Lietuvoje žemės prisipirkę užsieniečiai pradės šeiminkauti kaip nori. Norės - augins genetiškai modifikuotus augalus, norės - siurbs viską iš gelmių, užterš vandenis.

Lenkijoje nuo šių metų pradžios penkiose Pajūrio zonos vadijose eksperimento tvarka buvo leista parduoti žemę užsieniečiams. Čia žemę masiškai superka tarpautinė monopolijos ir neslepia planų auginti genetiškai modifikuotus augalus. Įvairios visuomeninės Lenkijos organizacijos jau skambina pagalbos varpais, prašo Europos šviesuolių gelbėti jų žemę. Ar neatsitiks taip ir Lietuvoje?

- Parduoti užsieniečiais žemę draudžiama, bet skelbimu, kad brangiai superka žemę, pilni laikraščiai. Ir niekas neabejoja, kas už tų supirkėjų stovi.

- Taip, ir man dėl to baisu. Ar išdrįstumėte paskelbti, kad superkate savo gimtojo kaimo žemę, mišką, brangiai sumokate ir skubiai sutvarkote visus dokumentus? Tam reikia turėti daug pinigų, bet

dar daugiau įžūlumo ir drąsos. Daromas nusikaltimas vidury dienos ir valstybėje niekas dėl to galvos nesuka. Tyku, ramu. Mūsų akyse agrovilai stipriausių žemės ūkio bendrovių žemę susipirko. Skėmių, Gudžiūnų, Mantvilikiškio. Laukų prisigriebė tiek, kad sėja iki vidurvasario, kulia iki užsnigimo.

Stasio Žumbio nuotr.

kos atėjimą į Lietuvą. Nors kai kurie ūkiai technikos gausa ir modernumu nebesiskiria nuo užsienietišku.

- Reikėtų kalbėti ne apie techniką, o apie tai, kas tą techniką gali įsigyti. Praėjusią savaitę buvau žemės ūkio parodoje „Ką pasėsi... 2013“. Dievuli mano, kiek technikos privaryta - nuostabios, blizgančios, o kainos baisios. Paprastas žemdirbys už savo pinigus jos niekada neįpirks. Perka tie, kurie turi daug žemės. Perka, nes gauna Europos paramą.

Pernai smulkiųjų ūkininkų, turinčių iki 10 ha, buvo deklaruota 170 tūkst., o stambiųjų ūkininkų - apie 2 tūkst. Oficialiai tie 2 tūkst. naudoja apie 80 proc. visos Europos Sąjungos paramos. Net ir turėdami gerą techniką dideli ūkiai mažiems nepadeda. Laukia, kad

O Lietuvoje jau yra laukų, turinčių tūkstantį hektarų. Europos Sąjunga aplinkai ir kraštovaizdžiui gerinti per 2007-2013 metus skyrė beveik 2,77 mlrd. litų. Pinigai beveik jau visai išnaudoti, o kur rezultatai? Įsivaizdavau, kad Lietuva visa sužaliuos, o išėjo atvirkščiai - kraštovaizdis ne pagerintas, o sugadintas. Beveik 3 mlrd. ištratinata, ir nieko nematyti. Popierius mes tikrai mokame gražiai tvarkyti, kaip sovietiniais laikais.

- Kokie tie saugikliai, kuriuos žada sudėlioti Žemės ūkio ministerija, kad apsaugotų Lietuvos žemę nuo jos užvaldytojų ir kaimo visiško sunykimo?

- Sako, kad saugiklių yra, bet neaišku, kaip jie pas mus veiks. Danai nuo genetiškai modifikuotų augalų apsisaugojo nustatę, kad ge-

ma įvairiausių daržovių, vaistažolių, retų ir netradicinių augalų priauginti, jeigu svarbiausiems darbam būtų ką nusisamdinti. Mes, keturi sūnus, baigėme mokslus tik todėl, kad mūsų tėvai laikė 3 karves. Tada būdavo paprasčiau, bet vis tiek sudarydavo sąlygas susiarti, pasisėti, parsivežti. Dabar surimas - 300 litų už hektarą, sėkla, atvežta iš užsienio, - vėl keli šimtai litų. Karvutę laikai - paskiepijimas 50 litų, sukergimas - 100 litų. Galiausiai paaiškėja, kad iš to tik vargas, o ne pelnas. Žmonės priverstinai verčiami žeme atsikratyti.

- Lietuvis iš prigimties yra žemdirbys, ką jis veiks, jeigu neteks žemės?

- Aleksandro Stulginskio universitete pernai vyko konferencija, kurioje buvo diskutuojama, kaip jaunimą sugrąžinti į kaimą. Savo pranešime buvęs žemės ūkio viceministras Edvardas Raugalas pranešė, jog sudaryta 5 ministerijų jungtinė komisija, kuri važinėja ir važinėš po visas seniūnijas (jų Lietuvoje yra net 500), vertins ir spręs, kaip išsaugoti kaimą ir žemės ūkį. Gal ir neblogai, bet papildomai paprašė, ir, supratome, gavo tiems pasivažinėjimams 60 mln. litų. Už tokią sumą galima būtų nupirkti seniūnijų agroservisams bent 100 traktorių ar kombainų. Nauji ministrai ir jų klerkai, regis, tęsia tuos pasivažinėjumus.

Atrodo, kad ne valdžia moko žmones, kaip gyventi, o patys mokosi, kaip valdyti. Tūkstančiai valdininkų sėdi kabinetuose ir jiems dar reikia kažkokių pasivažinėjumų? Ar ne geriau įsteigti vieną ministeriją, paskirti 5 viceministrus ir tegul tvarkosi. Sutaupyti pinigų.

Klerkai tegul paklausia sumanesnio seniūno ir sužinos, ko reikia Lietuvos kaimui. Gaila, bet ne visi seniūnai sumanūs. Pats tuo įsitikinau. Žino, kiek pašalpų išmokėta, kad trys šventės surengtos, kilometras kaimo kelio pataisytas. O kiek mažazemiai turi karvių kaime, kiek traktorių, nežino. Traktorių beveik niekas neturi.

Lietuva dar turi paskutinę progą sustabdyti kaimo degradaciją ir smulkiųjų ūkių griūtį. Jeigu nebus sudarytos sąlygos padėti smulkiems ūkininkams ir bendruomenėms įsigyti technikos ir leisti patiems dirbti žemę ir iš to pragyventi, jiems neliks kito pasirinkimo, kaip tik žemę parduoti. Sunku įsivaizduoti, kad Lietuvos kaime yra 100 tūkst. bedarbių, kad kaimas perka pieną, kiaušinius parduotuvėje. Nuo 2003 iki 2012 metų karvių Lietuvoje sumažėjo 94 tūkst., kiaušinių - 271 tūkst.

Žvelgiant į Lietuvos kaimą atrodo, tarsi ką tik karas būtų pasibaigęs, stichinė nelaimė praūžusi. O Lenkijoje kaimai kruta, nes tenyškščiai smulkieji žemdirbiai išsaugojo techniką, technologijas. Beveik kiekvienas ūkelis turi traktoriukus, kombainą, džiovyklas. Lenkų trihektarininkai tik ir laukia, kai bus leista Lietuvoje žemę pirkti. Jie gali iki Vilniaus palei pasienį po 2-3 hektarus supirkti ir mums auginti daržoves ir parduoti už savo kainas.

► Žemė - tai pats brangiausias tautos turtas, gamybos priemonė

žmogelis greičiau žemę išnuomotų arba ją parduotų. Mano manymu, reikėtų penkeriems metams sustabdyti didžiųjų ūkių rėmimą ir tuos pinigus skirti smulkiesiems gelbėti. Didžiausia pagalba būtų agroservisų ir kooperatyvų steigimas. Pradžioje bent po vieną rajone, o dar geriau - kiekvienoje seniūnijoje.

- Gal tie, žemę supirkę, ją labiau vertina, saugo negu tikrieji savininkai?

- Sunkiausiai Lietuvai laikais į Lietuvą kėlėsi svetimšaliai dvarininkai, bet kiek jie paliko parkų, dvarų. Svetimi būdami, paliko. Raskite dabar bent vieną stambų ūkininką, kuris pasodino parkelį, apsauginę juostą, pastatė mokyklą, vaikų darželį. Lietuvos kaime niekas nebesodina giraičių, apsauginių juostų, tik kerta kerta. Didžiuliai laukai plyti, graužiami erozijos.

Agronomai šviesuoliai Antanas Būdvytis, Petras Vasinauskas sakydavo, kad ariami laukai negali būti didesni nei 200-300 hektarų.

netiškai modifikuoti augalai negali augti arčiau nei per 5 kilometrus nuo bitynų ir ekologinių ūkių. Ūkiai ten smulkūs, ir norintiems auginti tokius nebeliko kur įsiterpti, kad ir kaip jie norėtų. Užsieniečiai Danijoje žemės turi labai mažai, o nusipirkti jos ne taip paprasta. Žemė parduodama, jeigu užsienietis toje šalyje nuolat gyvena ne mažiau kaip 8 mėnesius per metus.

Vengrijoje užsienietis gali žemės gauti tik tada, kai bendruomenės nariai žemės nebeperka. Mūsų politikai siūlo pratęsti draudimą parduoti žemę užsieniečiams, kol tiesioginės išmokos Lietuvai pasieks ES lygį. Reikalauti vienodų išmokų reikia dabar ir neatidėlioti. Gali atsitikti taip, kad jie apskritai išmokas panaikins, ir liksime prieš suskilusios gėdos.

- Daugiau nei pusė vaisių ir daržovių Lietuvoje yra įvežta iš užsienio? Ar Lietuvoje nustojo daržovės augti?

- Lietuva galėtų išmaitinti mažiausiai tris Lietuvos be didelės įtampos, jeigu tik būtų išnaudojama visa žemė. Apie 25 tūkst. ūkininkų, turinčių 2-3 hektarus, galėtų ir norėtų dirbti, bet ką žmogus su savo rankomis ir kauptuku gali padaryti. 10-15 arų gali prižiūrėti. Bet jeigu turi 1 hektarą, kaip aš, Dievuliau mano, kokius kryžiaus kelius reikia pereiti, kol susirandi, kas pasės, nukuls. Kiek būtų gali-

- Teko girdėti, kad draudimas parduoti žemę stabdo naujų technologijų, naujos techni-